

ALTIN TASARRUF EKOSİSTEMİ VE YASTIKALTI ALTINLARIN EKONOMİYE KAZANDIRILMASI

BİLAL BAĞIŞ

SETA | PERSPEKTİF

ŞUBAT 2022 · SAYI 328

- Altın tasarruf ekosisteminde süreç ve sistem nasıl işleyecek?
 - Yeni düzenleme kime, ne kazandıracak?
 - Yeni düzenlemenin farkı ne olacak?

GİRİŞ

Türkiye’de yıllardır konuşulan ve geçmişte farklı adımlarla da hayata geçirilmeye çalışılan ancak henüz istenen ölçüde sonuç alınamayan yastıkaltındaki altınların ekonomiye kazandırılması konusunda 12 Şubat’ta yeni ve daha kapsamlı bir adım atılmıştır.

Yeni altın tasarruf ekosistemi ile yastıkaltı altınların finansal sisteme entegrasyonunun sağlanması amaçlanmaktadır. Bu teşvik ve tedbirler kapsamında halkın yastıkaltı birikimlerinin (ziynet altınlarının) ekonomiye ve finansal sisteme daha hızlı kazandırılması hedeflenmektedir. 12 Şubat’ta Hazine ve Maliye Bakanlığının ilan ettiği yeni düzenleme (altın tasarruf ekosistemi) ile Türkiye’de 5 bin ton olduğu tahmin edilen yastıkaltındaki altınların tasarruflarının ekonomiye ve finansal sisteme entegre edilmesi amaçlanmaktadır.

Konuyla ilgili teknik ayrıntılar ise henüz resmen ilan edilmemiş, resmi mevzuat henüz yayımlanmamıştır. Tebliğlerin *Resmî Gazete*’de yayımlanmasının hemen ardından uygulama yürürlüğe girecektir.

SÜREÇ VE SİSTEMİN İŞLEYİŞİ

Düzenleme ile geniş ve kapsamlı bir altın ekosistemi (altın tasarruf ekosistemi) veya altın kabul ve değerlendirme ekosistemi oluşturulması hedeflenmektedir. 81 ilde fiziki ve sürekli çalışan altın teslim noktaları olacaktır. Bu teslim noktaları ise kuyumcular, platformlar veya bankalar olabilecektir. 1 Mart 2022’den itibaren her ilde en az bir tane olmak üzere Mart içinde 1.500’ün üzerinde kuyumcu ile çalışmaya başlanacaktır. 2022 sonuna kadar ise en az 10 bin kuyumcuya ulaştırılması hedeflenmektedir.

Bir anlamda Türkiye’de bir süredir üzerinde çalışılan ve pilot uygulamaları yapılan, güvenliği kanıtlanan, devlet bankaları ve kuyumcuların (şu an 150 civarı olduğu ifade edilmekte) iş birliği ile yürütülen “Kuyumcu Altın Değerlendirme Sistemi” (KAD-SİS) yurt geneline yayılmış olacaktır. Elinde fiziki altın tasarrufu olanlar akredite, güvenilir ve her an ulaşılabilir fiziki altın teslim noktalarına (platformlar, kuyumcular ve bankalara) fiziksel altın tasarruflarını (ziynet altınlar) değerlendirme için her gün getirebilecektir. Kuyumcu, banka ve platformlara kaç gram altın getirilirse

BİLAL BAĞIŞ

İTÜ’deki mühendislik lisansının (2006) ardından Sabancı Üniversitesi’nde burslu ekonomi yüksek lisansını tamamladı. ABD’den aldığı burs ile University of California’da 2014’te doktorasını aldı. Akademik kariyerinin yanı sıra yurt içi ve yurt dışı kuruluşlar ve şirketlerde özel sektör tecrübesi kazandı. Yurt içi (Sabancı Üniversitesi) ve yurt dışındaki (University of California Berkeley) önde gelen üniversitelerde akademik ve mesleki bilgisini ders vererek aktarma fırsatı buldu. Lisans ve lisansüstü düzeyde ekonomi, matematik ve finans dersleri verdi. Aralarında Dışişleri Bakanlığı SAM ve SETA’nın da olduğu farklı kurum ve kuruluşlarda çalışmaları ve analizleri yayımlandı. Çalışmalarında makro finansal sorunlar ve politika enstrümanlarının etkinliği üzerine odaklanmaktadır.

o kadar ölçüde altın, saf altına çevrilecektir. Altınlar aynı zamanda istendiği zaman fiziksel olarak geri de alınabilecektir. İstenildiği zaman aynı ölçüde ama bu defa yeni üretilen altın fiziki olarak banka ve kuyumculardan geri çekilebilecektir. Toplanan ziynet altınlar ise altın depo hesapları, altın katılma hesapları, altın dönüşümlü TL mevduat hesapları ve altın dönüşümlü TL katılma hesapları gibi finansal enstrümanlarda değerlendirilerek altın tasarrufu sahiplerine faiz veya kar payı kazandıracaktır.

Özellikle katılım bankaları ve kamunun mevduat bankalarının (devlet bankalarının) bu konuda öncü olması beklenmektedir. Katılım bankaları da katılım hesapları ile hem değer koruma hem kar payı fırsatı sunacaktır. Ancak özel bankaların sisteme kazandırılması da önemlidir. Artık altın günü gibi sınırlamalar olmayacak, bankaların bazı şubeleri bu hizmeti sürekli sunacaktır. Bankaların da kuyumcular gibi sistemin sürekli oyuncusu olması ve her şehirde bu işle ilgilenen en az bir şubesinin bulunması planlanmaktadır.

YENİ DÜZENLEME VE POTANSİYEL KATKILARI

Bu yeni düzenleme ile büyüme desteklenirken vatandaşın en önemli tasarruf aracı ekonomiye kazandırılacaktır. Büyümenin maliyeti ve finansmanı kolaylaşırken vatandaş da devlet de şirketler de bu yeni süreçten kazançlı çıkacaktır.

Yeni düzenleme ve sisteme kazandırılacak altınlar ile “Türkiye Ekonomi Modeli” çerçevesinde tasarrufların artırılması, hazır finansman kaynaklarının sisteme kazandırılması, bankacılık sistemindeki mevduatların ve kredi hacminin geliştirilmesi ve resmi rezervlerin artırılması noktasında önemli bir adım da atılmış olacaktır. Yeni modelin, yeni kalkınma hikayesinin, ekonomik büyümenin finansmanında maliyeti daha yüksek dış tasarrufların yerine yerli tasarruflara odaklanması sağlanacaktır. Ülke ekonomisine bu atıl tasarruflar kazandırılırken finansmanın maliyeti de düşürülecektir.

Yeni ekonomi modeli kapsamında bu tasarruflardan da faydalanılması önemli bir konudur. Güçlü

kalkınma, güçlü üretim ve güçlü ihracat hedefleriyle finansal istikrara odaklanan yeni model sayesinde büyümenin düşük maliyetli ve sürdürülebilir finansmanı sağlanacak ve ekonomi desteklenecektir.

Yeni kapsamlı ekosistem, sağlanacak kur istikrarı üzerinden herkese kazandıracak ve daha önceki kur korumalı hesaplar gibi bu adım da döviz kurunun istikrarı ve TL cinsi tasarruf mevduatlarının cazibesinin artırılmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla altın tasarruf ekosistemi düzenlemesi TL’yi özendirilen enstrümanların yeni bir örneğidir. Temel hedef ise bankacılık sistemindeki mevduatları ve kredi hacmini geliştirmek, TL’ye talebi ve rezervleri artırmak ve döviz kuru istikrarını sağlamaktır.

Bu sayede tasarruflarını değerlendirebilmesi için yeni bir yatırım fırsatı, ilçesi ve ilindeki en yakın kuyumcular üzerinden vatandaşın ayağına kadar gitmiş olacaktır. Altın tasarrufu sahibine hem değer koruma hem de gelir sağlanacaktır. Zira altın tasarrufları sistemde kaldığı zaman zarfında hem ciddi bir gelir kaynağı oluşacak hem de faiz geliri veya kar payı elde edilecektir. Bu sistem sayesinde tasarruflar hırsızlık ve kaybolma gibi risklere karşı güvence altına alınacak, saklama ve taşıma maliyetlerinde de düşüş yaşanacaktır.

Altın tasarrufu olanlar normal şartlar altında karşılaştıkları altın alım satım farkından da korunmuş olacaktır. Ani ihtiyaç durumunda altını nakde çevirme sürecinde ortaya çıkan fiyat farkı zararı ortadan kalkacaktır. Önemli bir sorun olan işlenmiş altında yüzde 20’leri aşan alım satım farkları da tüketici lehine aşılabacaktır. Dolayısıyla altın tasarrufu olanların yatırım fırsatı ayaklarına kadar gelecek, alım satım farkı ortadan kalkacak, yatırımda ekstra faiz veya kar payı elde edilecek, altınların taşınma maliyeti ve kaybolma yahut çalınma riski de ortadan kalkmış olacaktır.

Kamu otoritesi ve politika yapıcılar açısından da Merkez Bankası rezervlerini destekleme, TL’ye talebi artırma ve döviz ihtiyacının bir kısmını karşılama fırsatı yakalanacaktır. TL’yi özendirecek yeni bir enstrüman olarak TL cinsi varlıklara ve TL’ye talep artırılacaktır. Bankalardaki mevduatlar ve finansal sisteme kredi sağlama hacmi de artırılmış olacaktır.

YENİ DÜZENLEMENİN FARKLARI

Yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılması için bugüne dek paydaşlarla tek tek atılan adımlar genelde pek işe yaramamıştır. Bu defa ise tüm oyuncuları bir araya getiren daha kapsamlı ve bütüncül bir model ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda da geniş bir altın kabul ve değerlendirme ekosistemi oluşturulması hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda geniş bir altın tasarruf ekosistemi oluşturulacak, elinde fiziki altın tasarrufu olanlar daha önceki gibi sadece bankalara değil platform ve kuyumculara da altınlarını teslim edebilecektir. Bankaların bazı şubeleri bu fiziki altın toplama hizmetini sürekli olarak sunacaktır. Her şehirde bu işle ilgilenen en az bir şube olacaktır.

Binlerce kuyumcu, bankalar, platformlar, altın rafinerileri, Darphane, Borsa İstanbul ve Takas Bank'ın da dahil olduğu geniş ve kapsamlı yeni bir altın ekosisteminin oluşturulması hedeflenmektedir. Türkiye'nin her tarafına yayılmış on binlerce kuyumcudan faydalanılması da önemli bir başka adımdır. İvedilikle binlerce kuyumcunun ve dört büyük rafineri ve darphane'nin sisteme dahil edilmesi planlanmaktadır.

Türkiye'deki yerleşiklerin yastıkaltında yaklaşık olarak 5 bin tonluk (ortalama 300 milyar dolar değerinde) altın tasarrufunun bulunduğu tahmin edilmektedir. Bunun ise en azından yüzde 10'unun ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir. Sistemdeki kuyumcu sayısı arttıkça toplanan ziyet altın miktarı da artacaktır. Ancak yastıkaltı tasarrufların yüzde 10'u sisteme kazandırılmasa bile önemli bir resmi rezerv kazanılabilir.

Türkiye'de 2021'deki tüm cari açığın 15 milyar dolar olduğu, kur korumalı TL vadeli mevduat hesapları kapsamında (son iki ayda) dövizden dönüştürülen miktarın henüz 10 milyar doları ancak aştığı ve tüm dünyada bir yılda üretilen toplam altın miktarının 100 milyar dolar civarında olduğu düşünüldüğünde yastıkaltındaki altınlardan sisteme çekilebilecek yüzde 10'luk (yaklaşık olarak 30 milyar dolar değerinde) bir payın önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Altın tasarrufları ile yatırım kolaylaşacak, 81 ilde fiziki ve sürekli çalışan altın teslim noktaları olacak-

tır. Dolayısıyla artık altın günü gibi altının alınacağı günler ile ilgili sınırlamalar olmayacak bilakis altın tasarrufu sahibi vatandaşa tasarrufunu değerlendirmesi için yeni bir yatırım fırsatı, ilçesi ve ilindeki en yakın kuyumcular üzerinden ayağına kadar gidecektir. Artık sadece bankalar belli günlerde altın kabulü yapmayacak, bankaların bazı şubeleri bu fiziki altın toplama hizmetini sürekli olarak sunacaktır. Bankalar da kuyumcular gibi sistemin sürekli oyuncusu haline getirilecektir.

Teslim edilen altınlar istendiği zaman banka ve kuyumculardan fiziki olarak geri çekilebilecektir. Geri çekilecek altınlar ise yeni üretilen altınlar olarak yine banka ve kuyumcular tarafından geri verilecektir.

Daha önce ilan edilen ve bir tür alım opsiyonuna benzeyen kur korumalı TL mevduat hesabında olduğu gibi burada da finansal bir enstrüman yeniliği göze çarpmaktadır. Yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılmasını amaçlayan altın tasarruf ekosistemi aslında bir tür SWAP sözleşmesi gibi yenilikçi bir enstrümandır. Çin, Katar veya Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerle yapılan SWAP anlaşmaları ile oralardan getirilen dolar rezervlerinde olduğu gibi bu defa da ziyet altın tasarrufuna sahip vatandaş ile (tasarruflarını sisteme entegre ederek) bir SWAP anlaşması imzalanacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılması için bugüne dek paydaşlar ile tek tek atılan adımlar pek işe yaramamıştır. Bu defa ise tüm oyuncuları bir araya getiren daha kapsamlı ve bütüncül bir model ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda geniş bir altın kabul ve değerlendirme ekosistemi oluşturulması hedeflenmektedir. Binlerce kuyumcu, bankalar, platformlar, altın rafinerileri, Darphane, Borsa İstanbul ve Takas Bank'ın da dahil olduğu geniş ve kapsamlı yeni bir altın ekosistemi oluşturulması planlanmaktadır.

Türkiye Ekonomi Modeli kapsamında kur istikrarı ve TL'ye güvenin sağlanması için atılan adımların ilki kur korumalı TL mevduat hesabı olmuştur. İkinci adım ise altın tasarruflarına yöneliktir. Sıklıkla konu-

şulan enflasyon korumalı finansman enstrümanları da zaman içinde değerlendirmeye alınabilir. Türkiye kayıtlı tasarrufları yetersiz bir ülkedir. Yastıkaltı altınları sisteme entegre edecek bu yeni süreç (SWAP sözleşmesi) bu açıdan önemli bir açığı kapatacaktır. Bu girişim sayesinde büyümenin finansmanı daha yüksek bir oranda yerli enstrümanlarla sağlanmış olacaktır. Türkiye'nin resmi döviz rezervleri de nispeten düşüktür. Yastıkaltı altınların sisteme kazandırılması resmi döviz rezervleri noktasında da önemli katkılar sunacaktır.

Temel hedef mevduatları ve kredi hacmini geliştirmek, TL'ye talebi artırmak ve döviz kuru istikrarını sağlamaktır. Ayrıca bankacılık sistemi de

sisteme kazandırılacak altın tasarrufları üzerinden desteklenecek, altın mevduatları ve rezervleri artacak, kredi hacmi genişleyecektir.

Bireysel tasarruf sahiplerinin ellerindeki altın tasarrufları da daha likit olacak, altın tasarruflarına bağlı komisyon ücretleri gibi kesintiler ve masraflar sıfırlanacaktır. Dahası altın tasarruflarının sistemde kaldığı zaman zarfında faiz geliri veya kar payı da kazanılmış olacaktır. Tüm bu pozitif katkılara ilaveten tasarrufların hırsızlık yahut kaybolma gibi risklere karşı güven altına alınması ile birlikte saklama ve taşıma maliyetlerinin düşürülmesinin de ekonomiye olumlu yansımaları olacaktır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)